

Euskeraren alde

Elgoibar'ko Euskal jaietan, 1907'ko Uztailla'ren
28'an, Mujika'ko Gregorio'k irakurritako
itzaldia.

EUSKALDUNAK:

Ez nator, ez daukatan jakintza aundi batekin itzaldi ederbat egiteko asmoan; ez nator, iñork esan ez dezazkiken gauza ikusgarriak esanda, zubek arritzera; ez nator ere, Elgoibarko seme ospatsuben albiste batzuek an eta emen bilduta zuen begien aurrean jartzera, aien bidea jarraitudezazuten. Ez, ez nator ortara. Nator bakarrik, euskerearen alde bi itz esatera. Badakit ez naizela euskeraren alde beardan bezela itzegiteko diña; ezagutzendet nere tsikitasuna ta nere argaltasuna, euskera bezelako gauza baten aide mintzatzeko; baña jaunak, euskaldun jαιο nitzan, eta euskaldun jaionitzalako maite der biotz biotzetik euskera; ta biotz biotzetik maite badet nere izkera, ¿nola alperrik galduko det, maitetasun ori zuen aurrean aitortzeko era? Nik naidet, mundu guztiak aditudezala, euskera gauza guztiak baño geiago maite detala esatendetanean. Ez naiz lotsatzen iñoren aurrean esaten: lur on-tatik izkera guztiak izkutatu bear baldin badute bat bakar bakarrik geldituta, geldituedilla euskera.

Eta esan nai dizutet, euskaldun anaiak, zergatik maite detan euskera izkuntz guztien aurretik.

Jakintsu askok esatendigute euskerazkoak izan zirala munduan lenengo adituziran itzak, eta orregatik euskera gorde beardala, gauza kondairatsu bat bezela. Nik ez det orregatik maite. Beste batzuek esatendute, gure ibai, erri, baso ta baserrien izenak antsinako eginkizun asko jakiteko ta gure asaben bizitza argi jartzeko laguntasun asko eskeintzenduelako, maite bear degula euskera. Nik ez det orregatik maite.

Badira beste batzuek, izkera aberatsa, beste denak baño obeto egiña, edertasunez ugarituta dagoalako maite dutenak. Nik ez det orregatik maite.

Nik ezdakit Adan eta Ebaren izkuntza euskera zan ala etzan; neri etzait ajolik, euskerak antsiñako gauzak jakiteko laguntzen badu edo ez; berdin izangolitzake neretzat euskera ederra, aberatsa ta dizdizaria dan bezela, zeken, beartsu ta argala balitz. Nik, orain ainbat maiteko nuke. Euskaldun jaiontitan: euskera maitatzeko ez det arrazoi geiagoren bearrik. Ama bat maitatzeko, ez da ederra dan ala ez begiratzen; eta ederra baldin bada, ez da ederra dalako maitatzen, ama dalako maitatzenda.

Ala ustetzen asida Euskalerrria. Jaungoikoari eskerrak, asigera euskaldunak gure izkuntza begi gorrototsuekin ez begiratzen; baño ala ere, oraindik geienak ezdute nai euskeraz mintzatu, lotsatu egitendira euskeraz mintzaten. Lotsatu, bai; ez nuen esan nai, baño egia baldin bada ¿zergatik ez esan? Emen, etsean, aditzendegu egunero euskeraren alde lanean gabiltzanak, gure erriari kalte aundi bat beste gauzarik ez diogula egiten, euskera ikasteko errestasunak ematen ditugunean. Arrotzak bakarrik balira gure arerioak, beste gauzarik egiteko eskubiderik arkituko ezbagendu, altsakogenduke goi goirañoko orma bat Euskalerrri guztia esituaz, baño gure artean ditugu, gurekin bizidira etsai oiek, Euskalerrrian zerbait diran gizon geienen artean, erdera besterik ez da aditzen, esatendutenez euskera arrantzale ta baserriarren izkera dalako, kalte beste gauzarik egiten ez duen izkera bat dalako. ¡A, jaunak! ¿eta etzaizute biotza erdibitzen, etzaizute anima pusketan ausitzen, euskerak eginkizun aundietako kalte besterik ez duela egiten esatean? Tsurruka, azalduzaite onera, ta esanzazu zure indar guztiarekin, nolako kalteak eginzizkitzun euskera jakiteak, gudari bulardetsu ta kalipudunak bezela odola emateko; Elkano, argituzait emen, eta

esanzazu nola zu izangoziñan lur guztia lenengo ikusikozenduena, euskerak galerazi ezbalizu; etorrizaite Okendo, euskerak eginzizkitzun kalteak esatera; atoz, Aita Urdaneta, euskerak zenbait eta zenbait eginkizun izugarri galerazizkitzun zabalzera; Astarloa, Mendiburu, Arana, Axular Iztueta... altsa zaitezte zuen illobietatik eta atozte, atozte jaun oieri erantzutera; ta illdakoak billatzera joan gabe, zu, Kanpion jauna, Naparra izanda euskera ez jakitez lotsatuziñalako iñork bezin ondo ikasizenduana, altsa zaite, ta adierazoiezu jaun oieri, nola euskerak zailtasunik ezdizun ipiñi, zure izenaren ospearen oiarzunak aiñ urrutiraño zabaltzeko.

Eta gizonak ain alde batera utzi badute euskera, geiago oraindik urriñdudute emakumiak; emakumiak bai lotsatzendiralara euskeraz itzegiten.

Emakume aberatsak, kale ta enparantzetan apain eta dotoretuenak azaltzendiranak, uste dute beartsu ta eskaliekin berdintzendiralara euskera itzegitean, eta beartsuak, emakume aberatsak eta kale ta enparantzetan apain eta dotoretuenak azaltzendiranak ainbant izateagatik, itzegitendute erderaz aiek bezela. Ori gertatzenda emakumiekin: euskerekin berdiñak ez izan naiean, erderak berdintzenditu. A! Euskaldun damatsoak: ezdezute Catalunyako emakumien antzik. An, gazte ta zar, apain eta soñeko zarrekin dijoatzenak denak mintzatzendira beren izkuntzan, ta kalietan, biltokietan, alderdi guztietan ez da beren izkuntza besterik aditzen. Ez aztu, entzuten didazuten emakumeak: Catalunyako damak, tsikitan ikasizuten izkuntzan mintzatzean, ez dira lotsatzen. Eta ez dira lotsatzen ere, lagun bati izkera ortan eskutitz bat izkribatzean, beti orrela izkribatzendutelako. Ta zuen artean ¿zeñek bi errenkada izkribatu ote ditu euskeraz bere bizi guztian? Erderaz itzegitean baña gutsiago zeratela euskeraz mintzatzean usteko dezute, baña egi-egia esatendizutet: neretzat, Euskalerriko alaba da emakumien artean ederrena, baña galtzendu bere edertasunetik erdia ta geiago, euskera samur eta eztsuaren itzak ateratzen utzitzeko eginziran ezpain tsurigorri aiek, erdera arrotz eta zekena esateko irikitzendiranean.

Gizonekin eta emakumiekin zer gertatzendan esan eta gero, umeak zer egitenduten esan bearrik ez dago. Begiak malkoz, biotza samintasunez eta anima naigabez betetzenaizkit, ikustean nola oraingo umeak ez duten ama esaten, nik ama esatendetan izkeran. Euskalerrian jaiogatik erderaz itzegitendezuten umeak, esanzaiozute zuen

amai, aoan dabiltzuten izkera ortan ezdezutela ama bezelako itz gozo, eztitsu eta ederrik billatzen.

Ikusi degu, nola gizonak, emakumiak eta umeak daukaten aztuta euskera gaisoa. Orain dirudi, Euskaldunak utziera orrezaz damutuak, asidirala euskera piztutzen, asidirala esnatzen. ¿Zer atsegintasuna gure izate guztia euskerarentzat gordetzendegunentzat, orrela balitz! Zer alaitasuna sentitzendan biotzean Euskalerriko biztanle denak euskeraz mintzatuko diran egun bat igaroko dala pensatzean. ¿Eta zergatik ez du igarobear? Eginzagun guztiok aldeguna, itzeginzagun euskeraz, eta euskeraren alde erderaz izkribitzen denbora galdu gabe, izkribatuzagun euskeraz. Orduan izangoda iritsia, ekarri naidegun egun doaitzua. Badauzkagu euskera zabaltzeko lana egitenduten batzarreak; inguratu zaitezte, euskaldunak. Guk aldegun guztia egiñagatik, gutsi egindeikegu zuek gabe: denok batuta indarrak geituaz, Sear degu ausi gerturatudan odoi beltza eta estali Ama Euskeraren oñak lora garaitondatsuakin.

Zuek, Elgoibartarrak, aurten Euskaljaiak ikustendituzutenak, esnaizitezte zuen lotarkiatik eta aurrekoen kondaira berrituaz, altsaizitezte Euskalerrria gordotzitzera, baña ez odola isuriaz, ez; ez miñaren garra siekin eta guden burrunbakin mendiak beteaz, baizik gaurko armakin, lanaren eta maitetasunaren armakin. Esnazaitezte, Elgoibartarrak, zuen bearra du Euskalerrriak euskera gordetzeko.

Euskera zale asko dauzkatzute emen, zuen aurrean; atozte oengana, eta ¡aurrera! Aurrera, bai; ez lotsatu iñoren aurrean euskeraz itzegiten. Ez dadilla esan beñere, Elgoibartarrak ere jarritzutela beren zatia euskeraren kontra. Eta orain, beti ta illarte, eramanzazute biotzean jarria, euskaldun guztiak eraman beardegun agerkai ader au: Euskalerrria ta euskera ¡gora beti! Eta iñork esatenbadizute ezertarako balio ezduten zarkeriak ekartzea dala guk naideguna, erantzuiozute Euskalerrria jarri nai degula bide berrian eta jarraitu azi aurrera beti; gure gauza zarretatik batzuek betiko utzi nai ditugula, antolatu oraingo bearrak betetzeko beste batzuek, eta bi gauza, izkuntza ta Lege Zarrak, ekarri antsiña ziran bezela, zar zarrak, lurra bezin zarrak Eta esanzaiozute, alperrik galduak daudela uste badu ere, ez dala egia; aspaldian geldi-geldi egondiralako autsez beteak daudela, ta etsaiak nai badu ta nai ez badu, ekarrikoditugula, ta autsa kendu ta apain ikusikodituela oraindik, bere argi distiatzallearen errañoakin Euskalerriko basoen tontorrek sututzen.